

K.K.T.C.
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MEZUNİYET ÇALIŞMASI

1958-1974

KIBRISTA YAŞANAN CANLI HATIRALAR

HAZIRLAYAN
NİYAZİ ENGİN

950752

DANIŞMAN
DOÇ. DR. BÜLENT YORULMAZ

LEFKOŞA

2000

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....sayfa 1

Önsöz.....sayfa 2

Giriş.....sayfa3

1958Hatıraları.....sayfa 4

1960Hatıraları.....sayfa 15

1963Hatıraları.....sayfa 17

1964Hatıraları.....sayfa 19

1967Hatıraları.....sayfa 22

1968Hatıraları.....sayfa 24

1974Hatıraları.....sayfa 28

ŞahısAdları.....sayfa 37

YerAdları.....sayfa 38

ÖNSÖZ

Bu mezuniyet çalışmamın konusunu ilk öğrendiğim gün içimde bazı kıpırtıların başladığını, durulan suların tekrar hareketlendiği aklıma ilk gelen düşüncelerimdi.

Bu çalışmaya başladığımda ise düşüncelerimde hem çok değer verdiğim kişilerle görüşme hem de çok değer verdiğim saygıdeğer danışmanım, öğretmenim Sn. Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a bu çalışmayı sunmak beni ayrı bir heyecana düşürmüştü.

Olayları yaşayan kişilerle görüşmem beni adeta o yıllara götürmüş, benim de o olayları yaşamamı sağlamıştır.

Bu olayları anlatan kişilerin tümünün değindiği ortak düşünce ise o yılların dehşet dolu olduğu şimdiki gençliğin ne kadar şanslı olduğudur.

Bu mezuniyet çalışmamın hazırlanmasında yardımlarını benden esirgemeyen Sn. Adı Saklı, Sn. Cumali Engin, Sn. Çelebi Çelebioğlu, Sn. Refet Ulusoglu, Sn. Serhan Yılmaz'ın ellerinden öper teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bizi her konuda her zaman destekleyen ve yanımızda olan Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

Niyazi Engin

GİRİŞ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kuruluşun kadar gelişen, yaşanan olaylara bu çalışmada, olayları yaşayan kişilerin ağzından dinlemekteyiz.

K.K.T.C'nin kuruluşunu Anavatan ve Yunanistanın ne denli bir bütünlük içinde yaşadığını, bu güzellikleri hangi sonuçların doğurduğunu an- latılanlarla görmekteyiz.

1955 yılında Rum tethiş örgütünün kurulmasıyla fırtınalı yıllar başlamıştır. 1958, 1960, 1963 ve 1974 bu başlangıcın devamı şeklindedir.

1955 yılında başlayan olaylar 1960 yılında kurulan Cumhuriyetle sona ereceği belirtiliyordu. Kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ancak üç yıl gibi kısa bir süre yaşamıştır. Cumhuriyet bahanesi ile İngilizleri adadan atan Rumlar Cumhuriyet yılları arasında Türklere saldırılarını yoğunlaştırmışlardı. 1963'te Türkiye Hükümetinin müdahalesiyle kantonal bölgelere ayrılan bu iki halk, 1974 yılına kadar birbirleriyle çatışma içinde yaşamışlardır. Çatışmanın ana nedeni ise "ENOSİS" ve "TAKSİM" davalarıdır. Rumların Türkleri ezme süreci olan bu süreç 1974'ün Temmuz ayına kadar sürdü. 20 Temmuz 1974 günü adaya bir güneş gibi doğan Türkiye, Kıbrıslı Türkleri Rumun zulüm ve vahşetinden kurtardığı gibi ona ayrıyetten barış dolu yıllar sağlamıştır.

1958 HATIRALARI

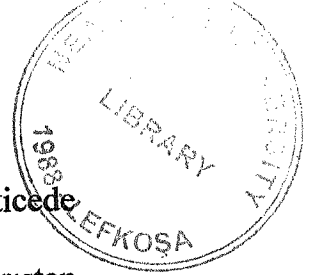
Sene 1958. Bizim ortanca kardeş yanlışlıkla onun küçük bir kardeşini vurdu. O kişi yaralandı. Teşkilat devrirlataneleri bizi kabul etmiyorlardı, bizde en sonunda polise teslim olduk. Silah taşımak yasaktı. Polis çocuğu hastaneye gönderdi bizi de hapishaneye gönderdiler. İdama mahkum olduk. Üç ay hapiste yattık. Hapiste benimle olanlar Yunanlı binbaşı Garadimaş, Samsonigal Baligaridas idam oldu. Son dokuz gün kala rahmetli F. R. İngiltere kraliçesine baş vurdu ve tekrar bizim konumuz görüşüldü. Bu mahkeme sonunda aynı gün 1958 martın dokuzunda beraat ettim.

Adı saklı (62)

Girne.

1955 yılında Kıbrıs tüm ada olarak İngiliz idaresindeydi. Kıbrısta Türk ve Rum olmak üzere iki ayrı toplum vardı. Çoğunluğu 650,000 Rum 120,000 Türk vardı. Rumlar (megalo idea) büyük gaye ismi altında Kıbrısın tümünü Yunanistana yıllar önce ihlak etmek istediler. Dolayısıyla Rumlar İngilizlere karşı savaşarak ve Kıbrıstan uzaklaştırmak için E.O.K.A. ismi altında Rum tethiş örgütünü 1955 yılında kurdular. Bu E.O.K.A. örgütüne karşılık Türklerde kendi mücadelelerini yapmak için Volkan Teşkilatı altında toplanma gereksinimini duydular. 1 Nisan adet olarak aldatma günü, şaka günü olarak kabul edildi. 1 Nisan 1955 yılında Kıbrısta başkent Lefkoşada Rum tethiş örgütü tarafından, o zaman kaymakamlık ve polis binalarına Rumlar tarafından ilk defa bomba patlatıldı. İnsan zahiyyatı olmamasına rahmen bombalama işini Rum tethiş örgütü üstlenmiştir. Yukarda belirtilen tarihten itibaren Rumlar Kıbrıstaki gerek İngiliz askerlerine gerekse sivil İngilizlere muyyen zamanlarda saldırı düzenliyorlardı. Amaçları İngilizleri korkutmak, onları adadan uzaklaştırmaktı. 1955-60 yılları arasında Rumların İngilizlere karşı muayyen zamanlarda saldırıları olmuştur ve gerek sivil gerekse üniformalı askerleri arkadan vurmaya başladılar ve Rumların İngilizlere kiralamış oldukları evlerde ikamet eden İngiliz ailelerine sivil ve asker ayırmaksızın bombalı saldırılar, silahlı saldırılar yapıyorlardı. İngiliz bazı tetbirler alıp aileleri İngilizin kamplarına taşımaya başlamıştı. Emniyet açısından o zamanki Kıbrıs Valisi Sir John Hughtfot o zamanki polis genal müdürü ile yapılan istişarede İngilizlere kısmen yardımcı olabilmek için polis

teşkilatına Kıbrıslı Türk vatandaşı yardımcı polis memuru kaydederek Kıbrıstaki polis gücünü artırarak Türklerin ingilizlerle beraber çalışarak E.O.K.A. karşı mücadeleye girilmişti. Tabiki bu yanda bizi Kıbrıslı Türkler olarak bir sahilde İngilizlerin yanında gördüğümüz için bizi Rumlar düşman görmeye başladı. Bu süre zarfında zaman zaman, Kıbrıs Türk polisleri ile (Auxiliary) belirtilen beş sene süre zarfında zaman zaman büyük şehirlerde ve şehirler arasındaki yollarda pusular kurarak o zamanın İngiliz polis yönetiminde Türk polisleri E.O.K.A.'cılar ile çatışmalara başlamışlardı. Bu durumlarda yardımcı polisler ve Türk Polis komandoları E.O.K.A.'cılarla sokak savaşları ve pusu kurma girişimlerinde bulundular. İngiliz ile müşterek yapılan yoklamalardan aramalarda yakalanan bazı rum E.O.K.A.acılar ağır bir şekilde ingiliz polisleri tarafından dövülerek E.O.K.A. tethiş örgütünde uğraşan rumların isimleri., örgütlerinin bulunduğu yerler keşfedildikten sonra tüm adada (Baf-Limasol) silah bulundurdukları yerler ve isimleriyle tespit edildi ve çoğu yakalanarak hapsediliyor ve silahlarda ingiliz polisi tarafından ele geçiriliyordu. Bu çarpışmalar sırasında birçok E.O.K.A.acı rumlar polis tarafından vurulmuşlardı. Bu tethiş örgütünün başında o zamanın papazı Makarios vardı. E.O.K.A lideri olduğu tespit edilince Kıbrıstan Seyşeld adalarına sürgün olarak gönderilmişti. Bir ay kadar orda sürgün olarak kaldıktan sonra birtakım birtakım görüşmeler başlayacağından ötürü Papaz Seyşeld adalarından Kıbrıs'a geri getirilmişti. Yardımcıları Nikos Sampson ve Yorgacisti. İngilizler Rumlarla birtakım görüşmeler yaparak Rumların ve

istedidiklerini, amcının ne olduğunun öğrenmek istedikleri . Neticede Rumlar İngilizlere birtakım isteklerini sundular. İngilizlerin Kıbrıstan ayrılmasını ve Kıbrısta cumhuriyet kurulması talebinde bulunuldu. Bu görüşmeler neticesinde Londra ve Zürih antlaşmaları doğdu. Zürihte İngilizler, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler, Birleşmiş Milletler denetiminde görüşmeler yaparak antlaşma zemini arandı ve her üç tarafın da yapılan antlaşmalarda varılan mütabakatta 16 Ağustos 1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, Cumhurbaşkanı yardımcısı da Dr. Fazıl Küçük olmuştur. Şöyle ki Kıbrıs Türklerine bazı haklar vererek bu hakların başında İngiliz hüküme-ti, Türkiye hükümeti, Yunan hükümeti garantör devletler olarak antlaşmalara dahil edildi ve halen garantördürler. O zamanın on bakanının on da üçü bize verilmişti. Antlaşma gereğince Kıbrısta 650 Türk askeri görevine izin verildi. 1960 antlaşmaları gereğince İngilizler Kıbrısta bazı üstler almışlardı. Bu üstler Ağrotur hava üssü, Pisledur İngiliz yerleşim kampı, Dikelya ve Mağusa Dört Mil bölgeleri olarak belirlenmiştir. Antlaşmalar gereğince Kıbrıs hükümetine bahse konulan üstler için kira antlaşması yapılmıştır ve antlaşma halen daha devam etmektedir.

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğunda Türk toplumunun olaya bakış açısı o günler için Kıbrıs'taki iyi, düzenli bir yaşamda ümit vaad ediyordu. Ancak buna 1960 yılından 1963 yılına kadar devam edildi çünkü Rumlar Türk- lerin birçok haklarını gaspetmişlerdir. Şöyle ki devlet dairelerindeki çalışma sistemlerini, terfilerini benimsemeye başlamışlar hatta en önemli

husus Kıbrıs Türkerine, hiçbir Türke dış ülkelerden ticaret hakkı tanımadılar. Bu süre zarfında Türkler ve Rumlar arasında birçok sürtüşmeler olmuştur. Hatta 27 Aralık 1963'te Lefkoşa Erkek Lisesinde çıkan öğrencilere Ledra Palas yöresinden gelen bir Rum Land Roverin Rum polisleri tarafından yayılım ateşine tutulmuş birkaç öğrenci ayaklarından yaralanmıştır. Buna ilaveten okulun hemen karşısında olan Atatürk büstüne kurşun sıkılmıştır.

O zamanın Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük Makariosu telefonla arayarak Rum polislerinin yapmış olduğu vahşeti anlattı. Makarios tarafından verilen cevap da bundan hiçbir haberinin olmadığını belirttiği halde Dr. Fazıl Küçük tarafından verilen cevap "bunlar senin bilgin dahilinde yapılan işlerdir" olduğunu söyledi. Burada bu işin sona erdiğini, Cumhuriyetin ihlalini dile getirmiştir. 1964'ten sonra Kıbrısta Kantonal bir sisteme geçildi. Bütün kazalarda Türk bölgeleri ve Rum bölgeleri ayrılmaya başladı.

1964 yılı başlarında Türklerle Rumlar arasında çıkan olaylarda bir çatışma doğacağı hissediliyordu. Kıbrıslı Türk öğrenciler Türkiyede tahsillerini yarıda bırakarak Kıbrıs'ta savaşmak için Türkiyede İsmet İnönüye yapılan müracaatlerde gönüllü olarak Türkiyeden Kıbrısın Erenköy bölgesine balıkçı teknelerle çıkmışlardı. Orda yapılan birtakım silah takviyesiyle Erenköy'de herhangi bir harbe karşı hazırlıklıydılar. Ancak bunu farkedenden Yunanlı askerler bu küçük öğrenci gurubuna en ağır silahlarla hücum ettiler ve orda üniversite mezunu, son sınıf olan

öğrencilerimiz şehit olmuştu. Rumlar daha ağır silahlarla baskıları artırdı ve hücumla geçerek o bölgedeki mücahitleri katletmek istediler. Ancak bu olay telsizle Türkiyedeki ilgili makamlara bildirildi. İsmet İnönü ve kurmayların almış olduğu bir kararla bir hava harekati düzenlendi. Ordaki mücahiler kurtarıldı. Ancak harekate katılan Filo komutanı Cengiz Topel'in uçağı isabet alınıp Rum askeri tarafından düşürülmüştü. Paraşütle atlayıp şansızlık eseri Lefkeye ineceğine Rum bölgesine inmişti ve orda Rumlar tarafından şehit edilmişti. Askerlerimizin Rum bölgesine yapmış olduğu ciddi talepler üzerine Türk tarafına verilmişti. Yapılan otopsi sonucu işkence ile şehit edildiği anlaşılmıştı.

Bu altmışdört yıl içerisinde küçük türk köyü olan bölgelere ve karma olan köylerde Rumlar acımasızca saldırıya geçip Ayvasılda suçsuz kişileri diri diri çukurlara gömüp, toplu mezarlarda Türkler katledilmeye başlandı. Seyahat özgürlükleri kısıtlanıp yolda seyahat eden Türklerin hayatları tehlikeye girmiş durumda idi. Hatta mecburen seyahat etmekte olan Türklerin yolları kesilerek öldürülmüşler ve bugüne dek nerede oldukları bilinmemektedir. Bir örnek vermek gerekirse Larnaka-Dikelya yolunda otobüste seyahat eden sekiz Türk askeri, Polisman görece işbaşına giderken (bu kişiler Dikelya ingiliz üslerinde çalışmaya gidiyorlardı) Larnaka-Dikelya yolu arasında otobüsle birlikte kaybolmuşlardı.

Bir başka olaya göre Larnakadan Mağusa'ya gitmekte olan Sosyal hizmetler memuru olan bir Kıbrıslı Türk yolda kaybolmuştu ve halen bulunamadı. Hastalarımız ve hamile kadınlarımız Lefkoşadaki Türk

hastenesinde tedavi görmek ve doğum yapmak için adanın bütün kazalarından Lefkoşaya gelindiği zaman Türk kesimine geçilecek olan bölgede kurulan Rum bari- katında yazın sıcak aylarında ve kışın soğuk aylarında Türk ailelerine birçok zorluklar çektirilmekte, hatta sabahtan akşama kadar alı koyup devamlı sorgulama yapıldı. Kazalardaki idarelerin kimler olduğu ve ne kadar silahlarının bulunduğunu, kimler tarafından eğitildiğini sorguluyorlardı. Çoğu zaman da dövülüyorlardı. Kafalarına göre uygun kişilerin Türk bölgelerine geçişine izin veriliyordu. Bazıları ise geri, bulundukları köylere gönderiliyorlardı. Devamlı tedirginlik vardı. Birtakım kişiler türlü seyahatler esnasında kişiler tarafından Türler seyahatler esnasında öldürülüyorlardı.

Bu on yıllık dönem içerisinde Kıbrıslı Türklere 1960 antlaşmaları gereğince bütün haklar gaspedilmiştir. Ne memur maaşları ne de buna benzer herhangi bir para yardımı hiç yapılmamıştır. Dolayısıyla Türkiye hükümeti Kıbrıslı Türklere maddi ve manevi yönden yardımlarını esirgememiştir. Yapılan yardımlar kanaat boş olmamakla beraber Kıbrıs Türkeri bu davayı yürütmeye, büyük fedakarlıklara katlanarak sürdürmüşlerdir.

1974 yılının Temmuz ayının on beşinde Rumlar kendi aralarında büyük bir ihtilafa düşerek Kıbrıs konusunda sağcı solcu durumları yaratmak, iki taraftan birtanesini hemen Kıbrısın Yunanistana ilhak edilmesini ve Kıbrıstaki Türlerin katledilmesini istemişlerdir. Karşı taraf ise bu duruma olumlu bakmamıştı. Zamanın erken olduğu bir müddet daha

bekletilmesini istediler. Buna da uyum sağlanamayıp kendi araların antlaşmazlığa düştüler ve Rum Rumu vurmaya başladı. Bunu gören Türk askeri müdahale hakkını kullanmak istedi çünkü kendi aralarındaki bu ithilaftan sonra Türkere hucum edecekleri ve katledecekleri öğrenilmişti. Dolayısıyla Türkiye garantörlük hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974’de Kıbrıs Barış Harekatı yapıldı. Barış Harekatı başladığından itibaren bütün adada Türlerle Rumlar çatışmaya girdiler ve çatışma başladı. Çatışma esnasında Lefkoşa hariç diğer kazalarda ve köylerde silah ve cephane yetersizliğinden kazalar, kasabalar harbe yenik düştü. Lefkoşadaki yetkili kişilerden gelen emirlere göre Lefkoşa dışındaki Türler Rumlara teslim oldu. Mağusada surlar dahilinde yaşayan Türler Rumlara teslim olmamışlardır. Teslim olan bölgeler Larnaka, Limasol, Baf. Belli bölgelerdeki okullara on yedi yaşından elli beş yaşına kadar olan erkekler esir alınıp kamplara götürölmüşlerdir. Kamplarda esir olan Türklerin birçoğunun ölüm tehlikesi geçirdikleri öğrenilmiştir.

Larnaka yöresinde kamplarda yaşanan bir olayada da, birinci harekat bittikten sonra 15 Ağustos 1974 gününe kadar esirlere birçok kötü muamelelerde bulunuldu. İkinci harekat yapıldığı zaman Larnaka esir kampının hemen bitişğine Rumlar dozerlerle hendekler kazarak ikinci harekatın devamı esnasında olan bu kazıda Türk askerleri Larnakayı işgal

ettiği takdirde oraya g  m  leceği s  ylendi. Ancak hareket oraya kadar
ulaşmaadığından bu s  ylenilen yapılamamıştır.

  lebi   lebioğlu (64)

Karaoğlanoğlu

Biz 1955'de girdik teşkilata. 1958'e kadar bıçakla ve çakıyla gece bekçiliği yapardık. Mezarlıkta Rum köye girmesin diye. 1958'de tam teşkilata girdik. 1959'da silahlar köye geldi. Silahlar bir mandıraya gizlice getirildi. Bunları köyde onardık. Türkiyeden bakıcılar geldi. Biz bu silahları 63'e kadar sakladık. 1960'da Türkiye'ye bir ay eğitime gittim. 1963'de Rumlardan ayrıldık. Köyümüzü korumak için mücahitliğe başladık. Bu sıralarda 1974'e kadar üç dört kere Rumlar köye saldırdılar. Bu saldırılarda biz siperlerimizi onardık ve elimizdeki silahlarla köyümüzü koruduk. 1974'de yine Rumlar köyü basmaya geldi. Dört saat çarpıştık sonra beni ve üç arkadaşımı idareci olarak Galavason polisine götürdüler. Üç gün üç gece bizi orda dövdüler. Silahlar ve askerler hakkında bilgi istediler ama biz vermedik. Üç gün sonra Barış gücü bizi alıp köye götürdü sonra 14 Temmuz'da tekrar bizi içeri götürüp dövdüler. Benim karakoldan dışarı çıkıp konuşmam için silah sıktılar. Kaçmam için bana bağırdılar. Kaçsam beni vuracaklardı. A-4'lerle üç tane kurşun attılar. Tekrar karakola gittim sonra Limasol'a esirliğe götürdüler. Orada bize yapmadıkları kalmadı. 68 gün esir hayatı yaşadık. Ondan sonra barış gücü gelip bizim adımızı aldı. 68 gün esir yattıktan sonra bizi barış gücü nezaretinde salim bölgelere , kuzeye götürdüler.

Refet Ulusoglu (74)

Balabayıs.

1960 HATIRALARI

1960'da ben Galavasun'da madenlerde işlerken bir gece iki Türk polisi eve geldi. Mehmet avuş "gidesin de Larnaka'da Nejdets Bey sizi ister " dedi. Ben, Halit, İbrahim Tuzlada Öğretmen Lisesi Larnakaya gittik. Bizi Türkiye'e eğitime göndereceklerini söyledi. Ben bunda istediğimi söyledim. Bana o zaman teşkilata niye yazıldığımı sorup beni azarladı. Saat birde eve gittim ve sonra Vasilyaya işe yaya gittim. Ustayı buldum. Ona "be usda babam hastadır, Cumartesi onu Türkiye'e götürece'm" dedim. Bana bir kolaylık yapmasını istedim. Yakarmalarım karşısında bana izin verdi. Beni en yetkili kişiye gönderdiler. Bana bir ay babanla doktora git ama döneceksin dedi ve bir ay zarfında gelmessan bize doktordan rapor getir dediler. Bütün bu sıkıntılar karşısında izini aldım ve Türkiye'e eğitime gittim.

Refet Ulusoglu (74)

Bellapais

1963 HATIRALARI

1963 olaylarından sonra Larnaka'da çarpışma oldu. Biz Land-Rover'lerle beş torba enginarın altına silahları saklayarak Larnaka'ya gidiyorduk. Rumlar Larnakayı çevirmişlerdi. Giriş çıkışları kontrol ediyorlardı. Biz Land-Roverlerle yoklanmadan gece saat birde Larnaka'ya girdik ve oradaki teşkilat başkanı Necdet beye ve Sancaklara silahları teslim ettik.

Refet Ulusoglu (74)

Bellabayıs.

1964 HATIRALARI

Sene 1964. Larnaka sancağına eğitime giderken Rumlar tarafından yakalandık. Üzerimizdeki elbiselerden eğitime gittiğimiz anlaşıldı. Beni kavaklarla götürdüler. Golanı görünce (Palaska) bana onun ne olduğunu sordular. Benda “görmen golan” dedim ve bana golanla gözüme gözüme vurmaya başladı. Beni dövdükten sonra içeri soktular. Ondan sonra ilgili makamlar beni kurtardı.

Adı saklı (62)

Girne.

Sene 1964 – 1965. Bizim kardeş Vasilya köyü ışıklarına göz dikti. Hergün köyün ışıklarını, goyunları beklerken kırıyordu. Bunu birgün Rumlar kaçırdı ve telli kafese koydular. Bunun kurtarılması için heryere başvuruldu fakat cevap alınamadı. Köyümüzün muhtarına gidip kardeşler dedi ki: “Ya bu adam kurtulur ya da bu yollar kesilir.” Köyün muhtarıyla beraber silahlar alınıp Vasilya Rum köyüne gittik. Ondan sonra bir cevap almayıp Kalağosun polisine silahlarla gittik. Oradaki çavuştan söz aldık. Biz köye gitmeden bırakılacaktı. Biz köye gitmeden bırakıldı. Çocuk aynı olayı tekrarladı ve ikinci kez alındı. Çocuk Şorolga kilisesine götürüldü. Yine biz kardeşler Land-Rover’e binip adam kaçırmaya gittik. Orada bir Maronili adam bulduk ve Land-Rovere attık. Ertesi gün elleri kanlar içinde bir bölgeye atıldı. Orada görüldü ve alındı. Bizde buna karşılık adamı verdik.

Adı saklı (62)

Girne.

1967 HATIRALARI

Sene 1967. Geçitkale savaşı, Terazi köyündeyim yedi arkadaşla birlikte. Köyü Rumlar sardı. Çok silahlıydılar. Bize haber geldi köye birliğin başına geçmek için. Orak zamanıydı, bir samanlığa girip gece olmasını bekledik. Köye gitmeye çıktık. Dereye yanaşınca orada gizli olan Rumlar tarafından pusuya düşürüldük. Kurtulmamız için tek şansımız B.B.C. radyo istasyonunun arkasındaki denize düşmek. Bizde bunu yapıp denize düştük. Geldiğimiz köye geri döndük. Tekrar yön değiştirerek başka yönden gavurun bizi sezmeyeceği yerden süzölerek geçtik. Köyümüze girerken bizimkiler tarafından vuruluyorduk çünkü parolayı bilmezdik.

Adı saklı (62)

Girne

1968 HATIRALARI

Sene 1968. Garagahta otururken bir emir, Larnaka sancağından B.B.C radyo istsyonundan bazı telsizlerin çalınması emir verildi. B.B.C'nin etrafı elektirikli yolla kesildi. Görevlendirilen H. K., G. K., E. K., Y. E. ve Y. E. . Teller kesildi. Telsizler çıkarıldı. Sekiz mil derede yürüdük.Köpekler izimizi bulmasın diye. Yağmur yağar, şimşek çakar yola devam. Garargaha gittik. Larnaka sancağına mesaj çekildi, emanetler teslim alındı. Emanetlerin Larnaka'ya gitmesi için emir verildi. Derhal telsizleri H. K., E. ve H. Çavuş yerine iletti.

Adı saklı (62)

Girne

Sene 1968. Geçitkale sancağına ihbar gitti. Bir casus Ferazi köyünde saklı. Bir hanayda adamı alıp karargaha götürdük. Adamın Geçitkale Taburuna teslim edilmesi emredildi. Bu adam derhal arabaya atılıp bagaja kondu ve Geçitkale taburuna giderken İskarino köyünün hanında gavur askeri önümüzü kesti. Durmak için zırhlı aracı köprüye koydular. Elimizdeki bombaların pinleri çıkarıldı. Dereye düşmek için hazırlandık. Bu beyanda ben zırhkı ve köprünün arasından arabanın geçeceğini söyledim. Bir zırhlıya bir köprüye vurarak onları geçtik. Zırhlının üzerindeki askerler bizi biçtifakat bize zarar olmadı. İsabet almadık ve karargaha adamı teslim ettik. Bir hafta sonra köyümüze geri döndük.

Adı saklı (62)

Girne.

1968'lerde Geçitkale ikinci düşüşünde bize Larnaka sancağından gelen emirle Geçitkale'ye silah götürmemiz emredildi. Bizde teşkilatta olduğumuzdan dolayı bu işi yapmakla görevlendirildik. Ben ve iki arkadaşım daha silahları Land-Roverlere yükleyip yola çıktık ve Geçitkale'ye silahları götürdük. Rumlar köyü vurup yirmi yedi kişi öldürdükten sonra köyden çekildi. Mehmet Emin Arap adlı seksenlik bir amca tüfeğiyle çıkıp bir komutanı vurdu. Onu orada vuran Rum askerleri benzin dökerek yaktılar. Bu olaylardan sonra Türkiye ve Barış gücünün baskısıyla Rumlar çekildi. Bu çekilmeden sonra tekrar köyde örgütlenmek ve moral vermek için biz köye silahlarla girdik ve bir hafta da orada kaldık.

Refet Ulusoglu (74)

Bellabayıs.

1974 HATIRALARI

Sene 1974 savaşta Tatlısu yenik düştü. Ben teslim olmadım. Birliğimle dağa kaçtım. Dağda ekmek yok, su yok, harnıp ve bir golimbodan su içerdik. Ben, Ö.T., G. K., E. K., S. A., M. T. ve birtakım askerler. Bu beyanda yedi gün sonra bunların birçoğu köye gitti. Dağda ben yalnız kaldım. Bir mandıra yanında kuru yemek artıkları ile onüç gün dayanabildim. Köyde Rum beni arardı. Öldüreceklerdi. Ondan sonra köye gittim ve beni esir kampına aldılar.

Adı saklı (62)

Girne

Baf kasabasına bağı Uluçam (Marona) köyünde 28.08.53 tarihinde dünyaya geldim. Fakir bir köylünün çocuğı olarak dünyaya geldim. 1963 yılında meydana gelen Türk-Rum silahlı çatışmalar nedeni ile tahsilimi ilkokuldan sonra bırakmak zorunda kaldım ve aileme maddi yönden yardımcı olmak için ailenin yanında çalıştım. 1970 yılında ben onyediy yaşında iken gönüllü olarak askere yazıldım. Bir yıl Baf sancağında askerlik yaptıktan sonra 1971 yılında doğum yerim olan Uluçam-Baf köyüne giderek askerlik görevime burada devam ettim.

Köyümüz küçük bir yer olup 65 nüfusa sahipti. Köyde iki gönüllü er bir de sorumlu çavuş vardı.19 Temmuz 1974 tarihine gece konduda oturduğum bir anda çevre köyden (Kavaklı) gelen bir çavuş beni kahvenin dışına çağırarak 20 Temmuz 1974 sabahı Türkiyenin Kıbrıs çıkartma yapacağını söyleyerek eli silah tutan herkesin silah alıp göreve başlaması gerektiğini söyledi. Köyde eli silah tutan onbeş kadar erkek askeri silah ve şahsi av tüfeklerini köyün güneyinde iki ayrı yerde mevzilenerek göreve başladık. 20 Temmuz 1974 sabahı söylendiğı gibi Türkiye askeri adaya çıkarmaya başladı. Halk yani bizler Türk askerinin adanın her yanına çıkarma yapacak diye beklerken Türk askeri yalnız Girne sahillerine denizden ve Boğaz-Gönyeli arasına havadan asker göndermişti. O zamanlar Bölgesel radyolar vardı ve gelişen olayları radyodan dinliyorduk. Bölgesel radyolar Rumun müdahalesi ile devre dışı kalarak yayın yapamaz oldu. Bizler ise hiçbir yerden iletişim olmadığı için haber alamaz olmuştuk.

24 Temmuz günü ben ve iki arkadaşım mevzide görev başında iken köyün askeri sorumlusu yanımıza gelerek çevre Türk köyü olan Kavaklı köyüne gittiğini ve Baf kazasına bağlı birçok Türk köyünün silahlarını toplayıp teslim olduklarını, direnmeye çalışan köyler ise ağır zarar gördüklerini söyleyerek bizimde silahlarımızı toplayıp Rumlara teslim olmamızı bildirdi. İşte o an benim hayat hikayem başladı. Ben çocukken büyüklerimizden duyardık. Eskiden esir düşenlere çok kötü muamele yapılırdı. Tırnakları sökülür, kulakları kesilir denirdi. Bu nedenle ben silahları teslim edip esir olmak istemedim ve tepki gösterdim. “Ben teslim olmam, silahımı alıp dağa kaçacağım” dedim. Bunun üzerine bana köyün Askeri sorumlusu “köye kahveye inelim orada ne yapacağımıza karar verelim” dedi ve beraber mevziyi terk ederek kahveye indik. Yazın sıcağında birer kola açıp ilk yudumları içerken terk ettiğimiz mevziye bölge Rum köylerinden iki Land-Rover asker gelip birkaç el silah attılar. Bizde bunun üzerine silahlarımızla birlikte altı arkadaş köyden tahmini bir birbuçuk kilometre uzakta bulunan köy muhtarının yanına gittik ve durumu muhtara anlattık. Saat üç civarında idi. Muhtar bize “burada bekleyin, ben köye gidip durumu öğreneyim ve geri gelince bilgi vereyim” deyerek trak- törle köye gitti. Yaklaşık bir saat sonra köy muhtarı köye gelen Rumlarla görüştüktan sonra yanımıza gelerek bize dediki; köyde kaç adet askeri silah var, kaç kişi mücahittir, her şey Rumlar tarafından bilinmektedir. Bunun için iki gün sonra Rumlar tekrar köye gelecek. Eğer teslim olup silahları verirsek bizlere birşey yapmayacaklar ancak teslim olunmazsa sonuçtan sorumlu

olmayacaklarını söylediklerini bildirdi. Ordan benimle birlikte altı kişide teslim olmama kararı aldık. Teslim olmamak için Uluçam köyünde Ağrotur İngiliz üstlerine gitmeye karar verdik. Köy ile üstler arası mesafe otuz kırk kilometre uzaklıktı. Saat yedide üstlere gitmek için yola koyulduk. Geceleyin saat üçe kadar yürüdük ve Ağrotur İngiliz üstler bölgesine gitmeden Türk köylerinden oluşan kanton bölgeye vardık. Gece oluşu nedeni ile köylere girmedik ve sabah olmasını bekledik. Sabahlyin tekrar hareket ederek ilk Türk köyü olan Bladanisya'ya gittik. Köyün dışında iken köyde kimsenin olmadığını, hayvanların köy içerisinde salma olduklarını hatta ahırlarda kapalı davar hayvanları olduğunu gördük. Bu ahırların kapılarını açarak hayvanları salıverdik ve yolumuza devam ettik. Daha sonra Aytuma köyünü vardık. Durum burda da aynıydı, köyde kimse yoktu. O bölgenin en büyük Türk köyü olan Evdime gitmek için yola koyulduk. Evdim köyüne yaklaştığımızda gündüz saat üç civarı idi. Köyün batısında bir dağ yamacında taşla yazılı ve kireçle boyalı "Önce Vatan" yazısını gördük. Dağın tepesinde Türk bayrağı çekili ve bayrağın yanında insanların olduğunu gördük. Bizde altı kişi hepimiz silahlı olarak ortaya çıkıp yüksek sesle biz geldik, Türküz, ateş açmayın diyerek çağrı yaptığımız anda yanımızdaki harup ağaçları içerisinden silahlı biri şergo bano "eller yukarı" dediğini duyduk ve bir anda altı arkadaş birbirimizi kaybederek saklanmaya başladık. O andan sonra kendi arkadaşlarımı görmedim. Geriye dönüp bir çalı içerisine girdim. Saat oniki olmuştu.

Aradan tahmini bir saat geçtikten sonra arkadaşlarımlın üç tanesini teker teker benim saklı olduğum yerin on metre ötesinde bulunan asfalt yola getirerek ve diğer üç kişinin isimlerini çağırarak ortaya çıkmamızı istediler fakat ben saklı bulunduğum yerden çıkmadım. Bu çağırma işi akşam karanlığına kadar devam etti. Geceleyin benim bulunduğum yere çok yakın Rum askerleri yeyip içip nağra atıklarını duyardım. Benim ise sigaram bitmişti, yemeğim yoktu ve en önemlisi yaz sıcağında içecek suyum yoktu. Geceleyin saat 12’de bulunduğum yerden kaçmaya çalıştım. Bulunduğum yerden çıkıp onbeş yirmi metre gizlenerek yürüdüm fakatr gece olmasına rağmen ay ışığı gündüz gibi yaptığından kaçamadım. Daha sonra kaçmak için yerimden çıktığımda bir naylon çanta buldum ve çanta ile geri dönüp saklandım. Uyukum vardı fakat korkumdan uyuyamıyordum. Sabah olduğunda naylaon çantayı açtım, içerisinde bizim bölgeden tanıdığım kişilerin resimleri vardı ayrıca çantada dört adet altın bilezik buldum. Bilezikleri aldım ve geri dönüşte sahibini bulup kendine verdim. Gündüz olduktan sonra bulunduğum yeren kaçmak daha da zorlaştı. Çok susamıştım, inanılmaz ama gerçek; işeyip içmeye çalıştım fakat hem sıcak hem de tuzlu oluşu nedeniyle iemedim. Pantolonum tamamıyla yırtılmış ve ayaklarımlın derileri çıkıp kanamıştı. Uzun süre beklemekten usandım ve intihar etmeyi are olarak düşündüm. Bulunduğum yerde bir odun parçası buldum, silahı kalbime dayadım ve bulduğum odunu tetiğe koydum. Silah kurulu, odunu bastırdım fakat silah patlamadı ve odun ortadan kırıldı. O an bende bir cesaret doğdu ve madem ki böyle oldu Allah benim ölmemi

istemez dedim. On altı saat yolculuk otuzaltı saat bekleme yaptıktan sonra gece yarısı bulunduğum yerden ayrılarak telli bir bağ içerisine girip üzüm yedim. İki üç saat uyuku uyuduktan sonra onaltı saat yürüyüp köyüme döndüm.

Cemali Engin (47)

Esentepe

1974 yılında köy düşmüştü. Biz, sorumluları, dört kişiyi alıp içeriye götürdüler. Orada bizi sorguladılar. Gece Rumlar gelip “nasılsınız be gardaşlar? Köyde birşey varsa bize söyleyin siz da gurtulasınız biz da”. Biz de ne bilirdik derdik ve bizi değneklerle döverlerdi. Bizi öldüreceklerini ve dereye atacaklarını söylerlerdi. Biri gider diğer Rum askeri gelip bizi daha kötü şekilde sorgular ve döverdi. Birtanesi saat öğle bir sularında bana dikenli tellere çıkmamı söyledi. Aksi takdirde beni vuracaktı. Ağır ağır çıktık telleri dışarı, beş on metre yürüdükten sonra “selam dur “dedi. Baktım, selam durdum. Bana üç dört el silah sıktı. “Gaçman! Seni temizleyim” dedi. Ben köylerin düştüğünü düşünerek gaçamadım. “Yat bu küçük çamın altına” dedi. “Yattım”. Tekara içeri girmemi söyledi. Arkadaşla-rım bana “eyi ki gaçmadın, gaçsan hem seni hem de bizi vuracaklardı” dediler. Gece bizi köye getirdiler ve ertesi gün bizi Limasola esirliğe götürdüler.

Refet Ulusoglu (74)

Bellapais

Ben Tatlısu doğumlu 1974 barış harbinde yedi yaşında olup esir düştüğüm bir olayı anlatıyorum. Komşularımız rumlar tarafından köyün basılacağını bize söylediler. Bütün köy halkı köyün meydanında toplanıp büyüklerimizin ne yapacağına karar verdiler. Köydeki birkaç tane piyade tüfeklerini alıp köyün giriş ve çıkışlarını tuttular, kadın ve çocukları okulun içinde sakladılar. Aradan on saat geçince silah sesleri başladı. On dakikalık silah sesinden sonra okulun kapısı açılıp bize ulaşmışlardı. Ancak on dakika dayanabildik. Bu arada bütün erkekleri biraraya toplayıp bir eve kapattılar. Köyün ileri gelenleri ve erkekleri öldüreceklerini söylüyorlardı. Otuz kişi kadar esir aldılar. Geri kalanlar da dağa kaçtılar. Daha sonra öğrendiğimize göre üç gün sonra Lefkoşaya ulaşmışlar. Esir alınanları esir kampına götürüp birdaha haber alınamadı. Sonra köye barış gücü geldi. Biz esir alındığımız iki hafta süresince T.C askerinin çıkarma yaptığını, adanın bir bölümünü ele geçirdiğini öğrendik ve B.M araya girip iki hafta sonra köye gelip bizi Land-Roverlere bindirip köye Lefkoşa'ya götürmek için seferberlik başlattı. Bizde Land-Roverlere binip Lefkoşaya diğer ailelerimizin yanına gittik.

Serhan Yılmaz (35)

Beylerbeyi

ŞAHİS ADLARI

1- Adı Saklı	5-20-21-23-25-26-29
2- Cengiz Topel	10
3- Cumali Engin.....	34
4- Çelebi Çelebioğlu.....	13
5- Dr. Fazıl Küçük.....	9
6- Gara Dimaş.....	5
7-İsmet İnönü.....	9
8- Makarios.....	7
9- Mehmet Çavuş.....	16
10- Mehmet Emin.....	27
11- Necdet Bey.....	18
12- Nikos Sampson.....	7
13- Refet Ulusoğlu.....	14-16-18-27-35
14- Samsonigal.....	5
15- Serhan Yılmazer.....	36
16- Sir John Hugtoft.....	6

YER ADLARI

Ağrotur.....	8
Baf.....	12-30
Bladamisia.....	32
Galabason.....	16
Geçitkale.....	23-26-27
Girne.....	9-10-11
Halasultan.....	9
Kavaklı.....	31
Larnaka.....	10-12-18-20-25-27
Lavga.....	25
Lefkoşa.....	9-11-12
Magosa.....	8-10
Piskobu.....	27
Tatlısu.....	29
Uluçam.....	32
Vasiligo.....	21